

16 באוקטובר 2023

שימוש בתכנים לטובת מיזמים חברתיים בעת מלחמת חרבות ברזל

רבים מהמיזמים החברתיים שקמו מתחילת המלחמה מעוניינים להשתמש ביצירות כגון צילומי סטילס, קטעים מתוך שידורי טלוויזיה או עיתונים ומוסיקה. תכנים אלה הם יצירות מוגנות בזכויות יוצרים. כדי שניתן יהיה לעשות את הדברים החשובים שאתם רוצים. ות לעשות, יצרנו מסגרת פעולה כזו:

- ❖ דרך המלך היא לבקש את הסכמת בעלי זכויות היוצרים. זה הכי בטוח. יצרנו קשר עם ערוצי הטלוויזיה המרכזיים בישראל, חלק מהעיתונים, צלמים וגופי מוסיקה, כדי ליצור מסלול מהיר לקבלת אישור. דברו איתנו, באמצעות מילוי [הטופס הזה](#). נחבר אתכם לאיש או אשת הקשר אצל בעלי התכנים, שיוכלו לבדוק במהירות את הבקשה ולהחליט אם וכיצד לאשרה.
- ❖ אם אין אפשרות לברר מי בעלי הזכויות או ליצור איתם קשר, יש אפיקים משפטיים של "שימוש הוגן" או שימוש ב"יצירות יתומות" ("סעיף 27א"). לשם כך, הכנו לכם את המדריך שלהלן.
- ❖ בצילומים או סרטונים שהופצו המתעדים מצבים רגישים של קורבנות מזוהים, מעבר לרגישות הנדרשת, קיימים גם היבטי פרטיות המחייבים בחינה נפרדת. גם בעניין זה ניתן לפנות אלינו לייעוץ.

מסמך זה נועד לידע והדרכה כלליים בלבד. הוא עוסק בסוגיות מורכבות ואינו מיועד להיות עצה משפטית. מחבריו אינם נושאים באחריות להסתמכות על האמור בו בלא לקבל ייעוץ מקצועי מעורך-דין מיומן בתחום.

מי אנחנו

אנחנו קבוצה של כשלושים משפטנים ומשפטניות שעוסקים בתחומי הקניין הרוחני, פרטיות ואינטרנט, מהאקדמיה ומהפרקטיקה, שפועלים כדי לסייע ביעוץ משפטי ראשוני למיזמים חברתיים, לא מסחריים, שמבקשים לקדם פעולות חברתיות בזמן המלחמה, לטובת אזרחי ישראל. אנו פועלים בהתנדבות. פירוט חברי וחברות הקבוצה נמצא [כאן](#).

פנו אלינו

אנו זמינים לשאלות ביחס למסמך זה בפניה בדואר אלקטרוני - 101@law.co.il

תמצית

תמצית זו נועדה לנוחות הקריאה בלבד. היא איננה תחליף למסמך המלא. כאשר התמצית מפנה להגנות והסדרים שבחוק כדוגמת שימוש הוגן, הכוונה היא שהן יכולות להוות בסיס אפשרי לשימוש אולם יש לוודא שתנאי ההגנה מתקיימים בנסיבות העניין. אי אפשר להסתמך על הגנות אלה באופן אוטומטי.

❖ שימוש בצילומים שביצעו כוחות האויב כגון חמאס ומחבליו –

- רמת הסיכון המשפטי בהיבטי זכויות יוצרים אפסית, אולם ייתכנו היבטים של פרטיות ככל שיש בצילומים קורבנות שניתן לזהות.

❖ שימוש בהקלטות קול וצילומים של חטופים/נרצחים –

- מומלץ בעדיפות ראשונה להגיע להסכמה עם המשפחות בגלל הרגישות הנודעת לדבר. אתם מוזמנים.ות לפנות אלינו לייעוץ בנושא.
- שימוש הוגן.

❖ שימוש בצילומים שביצעו אנשי כוחות הביטחון (צה"ל/משטרה ומילואימניקים בקשר לשירותם הצבאי) –

- שימוש הוגן.

❖ שימוש בצילומים של יחידים מישראל (לרבות צילומים של מילואימניקים שלא בקשר לשירותם הצבאי) –

- אם זהות הצלם אינה ידועה <
 - הגנת שימוש ביצירות יתומות.
 - שימוש הוגן.
- אם זהות הצלם ידועה <
 - שימוש הוגן.
 - רישיון שימוש (כלומר, הסכמה של בעלי הזכויות).

❖ שימוש בחומרים של תקשורת ממוסדת מישראל (עיתונות, רדיו, טלוויזיה ועיתונות אינטרנטית) –

○ פנו אלינו, ונסייע בהשגת אישורים למיזמים חברתיים, לתקופת המלחמה. יצרנו תשתית של מסלול אישור מהיר עם הגורמים הבאים: קבוצת הארץ, דה-מרקר, ערוצים 11, 12, 13, הקלטות מוסיקליות ישראליות, צילומי סטילס של פלאש 90. פנו אלינו באמצעות מילוי [הטופס הזה](#).

○ שימוש הוגן.

❖ שימוש בחומרים של תקשורת ממוסדת זרה (עיתונות, רדיו, טלוויזיה ועיתונות אינטרנטית) –

○ שימוש הוגן – מורכב יותר ומומלץ לבחון כל מקרה לגופו בהתאם למאפייני השימוש.

○ רישיון שימוש (כלומר, הסכמה של בעלי הזכויות).

❖ שימוש במוסיקת רקע –

○ רישיון שימוש. (מומלץ להתעדכן לגבי בעלי זכויות/אקו"ם/הפדרציה לתקליטים שמסייעים בקבלת אישור מהיר).

○ כדי להימנע מעיכוב עד לקבלת רישיון ומחשש לחסימה אוטומטית של התוכן על ידי פלטפורמות אינטרנט גדולות (כגון פייסבוק, טיקטוק, יוטיוב), ניתן להשתמש במוסיקה שאין בה זכויות יוצרים, והיא זמינה באינטרנט.

כללי

מסמך זה נועד לתת מענה ראשוני לשאלות המתעוררות בעת שימוש ביצירות מוגנות בזכויות יוצרים לצורך פעולות הסברה בקשר עם המלחמה. המסמך סוקר רק עקרונות הנוגעים ל דיני זכויות יוצרים. יש צורך לבחון היבטים משפטיים נוספים, למשל, סוגיות של פרטיות או לשון הרע. נשמח לסייע גם בהיבטים אלה.

סרטונים, צילומים, הקלטות קול וטקסטים הם יצירות מוגנות בזכות יוצרים המחייבות, ככלל, הסכמת בעליהם בטרם השימוש. בעלי זכויות היוצרים בתכנים, הרלוונטיים למיזמי הסיוע בעת המלחמה, כוללים בין היתר -

❖ אנשים פרטיים, שתיעדו אירועים שונים והם גם אלה שהפיצו אותם;

❖ גופי תקשורת ממוסדים או אנשים הקשורים אליהם, כגון עיתונאים;

❖ כוחות האויב דוגמת חמאס.

כדי להשתמש בתכנים בידי מיזמים לא מסחריים למטרות הסברה וסיוע בעת המלחמה, ניתן לפעול בשלושה אפיקים מרכזיים:

❖ **קבלת רשות שימוש** מבעלי זכויות היוצרים בתכנים.

❖ **בהעדר רשות**, שתי מסגרות משפטיות מאפשרות במקרים מתאימים לעשות שימוש ביצירות ללא רשות בעליהן:

○ "השימוש ההוגן" (סעיף 19 לחוק זכות יוצרים);

○ שימוש ב"יצירות יתומות" (סעיף 27א לחוק זכות יוצרים).

קבלת רשות שימוש מבעלי הזכויות

❖ אם ידועה זהות בעל זכות היוצרים, ניתן לפנות אליו ישירות.

❖ אם מדובר בגופי תקשורת ממוסדים בישראל, יצרנו עם חלקם מסגרת למסלול אישור שימוש מהיר בתיווך שלנו (לפי שעה, ערוצים 11, 12, 13, צלמי "פלאש 90", עיתון הארץ, ועוד), וניתן לפנות אלינו ליצירת קשר מהיר (ניתן לפנות בטופס [כאן](#) או לכתובת הדוא"ל שלנו 101@law.co.il).

שימוש הוגן ושימוש ביצירות יתומות

❖ שימוש לא מסחרי בצילומים, סרטונים והקלטות קול המתעדים מאורעות בזמן מלחמה, לשם הסברה או סיוע בעת מלחמה, יכול להיחשב בסבירות גבוהה כשימוש הוגן, ועל כן פטור מקבלת רשות ומתשלום לבעלי הזכויות. יש למלא אחר התנאים לשימוש כזה, שמפורטים בהמשך.

❖ אם לא ידוע מיהו בעל זכויות היוצרים (מי צילם את הסרטון/הצילום, או חיבר את הטקסט שבו רוצים להשתמש) מוצע להוסיף את הנוסח הבא:

"השימוש בצילומים והקלטות הקול נעשה על פי סעיף 27א לחוק זכות יוצרים, התשס"ח-2007. בעל זכות היוצרים זכאי לבקש מאיתנו לחדול מהשימוש, באמצעות פניה ל- _____".

❖ אם קבלתם. פנייה להסרת תכנים מבעלי הזכויות ו/או היוצרים של היצירות בהן השתמשתם. או מהאנשים המופיעים בצילומים או קרוביהם, יש לפנות לאלתר ליועץ משפטי.

איך נזהה שימוש הוגן

- ← שימוש הוגן הוא מושג משפטי מורכב, ויישום העקרונות משתנה ממקרה למקרה. מומלץ לפעול בזהירות.
- ← אנו משתמשים במסמך זה בביטויים "יצירה" או "תכנים". הכוונה היא לסרטונים, צילומים, טקסטים, הקלטות וכל תוכן אחר שמוגן בדיני זכויות יוצרים.

הנה עקרונות מנחים שיכולים לסייע בהערכה האם השימוש בתכנים המוגנים בזכויות יוצרים ייחשב שימוש הוגן:

מטרת השימוש

"ביקורת", "סקירה" ו"דיווח העיתונאי" הן מטרות מפורשות שמנויות בחוק כסוג שימושים מותר והם עשויים להתאים למשל לפעילות הסברה.

הוגנות השימוש

בנוסף למטרת השימוש, יש לבחון האם כל שימוש לגופו הוא הוגן, בהתאם לרשימה של שיקולים מנחים. אין שיקול אחד גובר ("קלף מנצח"), ומדובר בהערכה משפטית הנסמכת על מכלול השיקולים. ואלה הם:

❖ אופי השימוש

- שימוש לא מסחרי. שימוש כזה תומך בהכרה בשימוש כהוגן.
- שימוש טרנספורמטיבי. שימוש שמשנה את היצירה בה נעשה שימוש על ידי תוספת ביטוי, משמעות או מסר חדשים או שימוש ביצירה באופן שונה או למטרה שונה מזו של היצירה המקורית. שימוש טרנספורמטיבי, תומך בהכרה בשימוש כהוגן. שימוש טרנספורמטיבי עשוי להיחשב כשמשתמשים בתכנים ומשלבים אותם בתכנים חדשים כדי ליצור משמעות שונה או לשרת מטרה אחרת מזו המקורית (למשל: להסביר, לבקר, לפנות לאזרחים לצורך תמיכה וסיוע או לגיוס תרומות)..
- שימוש שסביר היה להניח כי בעל הזכויות לא יתנגד לו. השימוש ההוגן יכול להכשיר שימוש ביצירות גם במקרים בהם סביר כי בעל הזכויות ביצירה לא היה מתנגד לו. בתכנים שהפיצו ברשתות חברתיות יחידים המדווחים על אירועים מהשטח או מתעדים אותם, ניתן להניח כי הם לא יתנגדו לשימוש נוסף בתכנים להסברה וסיוע בעת מלחמה. השימוש בתכנים של גופי התקשורת

הממוסדים, כגון ערוצי החדשות הישראליים ואף הזרים, עלול לעורר מורכבות רבה יותר, בהתחשב באופיים המסחרי של גופים אלה.

❖ **אופי היצירה שבה משתמשים**

שימוש בתכנים שהם עובדות ונתונים או מתארים את חדשות היום, תומך בהכרה בשימוש הוגן. שימו לב שהחוק אינו מגן על עובדות, נתונים וחדשות כשלעצמם אבל הוא מגן על האופן הייחודי שבו ניסחו והציגו אותם. לכן, לעולם עדיף ככל האפשר להימנע מהעתקה מילולית של תכנים כאלה ובמקום זאת ליטול מהם את העובדות, הנתונים והחדשות ולבטא אותם באופן חדש ומקורי.

❖ **היקף השימוש ביחס ליצירה בשלמותה**

היקף השימוש ביצירה צריך להיות מידתי ביחס לנחוץ למטרת השימוש. המבחן שיש ליישם הוא האם הכמות שהועתקה נדרשת באופן סביר לשם הגשמת המטרה של השימוש – הן מבחינה כמותית והן מבחינה איכותית: (1) האם השימוש בכלל נחוץ? (2) אם כן האם די בהיקף העתקה קטן לשם הגשמת המטרה.

שימוש בצילום או סרטון קצר שהופץ ברשתות החברתיות, לשם הסברה או ביקורת, עשוי לחייב העתקה של היצירה בשלמותה או חלקים נרחבים ממנה. כאשר מדובר בסרטון ארוך יותר, לא ניתן לנקוב במספר מדויק של שניות או אחוז מהיצירה בכללותה ואין נוסחה כמותית מדויקת המשקפת אמת מידה ראויה. נדרש להפעיל שיקול דעת בכל מקרה לגופו.

❖ **השפעת השימוש על ערכה של היצירה ועל השוק הפוטנציאלי שלה**

תיעוד של יחידים מתוך אירועים שאירעו במהלך המלחמה, לא נועד לרוב לשם הפקת רווחים. נראה לכן שאין בשימוש חוזר בתכנים, אף אם הוא נעשה לצרכים המקוריים שלשמם נוצרו, משום פגיעה בשוק הפוטנציאלי או בערך היצירה. לעומת זאת, לתכנים שנוצרו על ידי גופי התקשורת הממוסדים לרבות צלמים שזהו עיסוקם, קיים בעיקרון ערך כלכלי ושוק פוטנציאלי. על כן מוצע לשקול היטב אם השימוש חיוני ולהיוועץ בטרם שימוש בתכנים אלה.

❖ **קרדיט – ציון השם**

בשימוש ביצירה או בחלקה, יש להקפיד על מתן קרדיט ליוצר היצירה, בהיקף ובמידה הראויים. בתי המשפט סרבו לעיתים להכיר בשימוש ביצירה כהוגן בשל העדרו של קרדיט. אם לא ידוע מיהו היוצר של

התכנים המופצים ברשתות החברתיות ולכן אי אפשר לתת לו קרדיט, יש לנהוג על פי נוהל "יצירות יתומות", המוסבר ביתר פירוט להלן.

אם מגיעה פניה מבעל זכות היוצרים

אם מגיעה פנייה מבעלי הזכויות ו/או היוצרים של היצירות בהן נעשה שימוש, או אנשים המופיעים ביצירות (מכוח דינים אחרים), בבקשה להפסיק את השימוש: יש לפנות לאלתר לייעוץ משפטי.

יצירות יתומות – יצירות שלא ידוע מיהו בעליהן

לעיתים, כאמור, מבקשים להסדיר את השימוש ביצירות מראש אך לא ניתן לדעת מיהו בעל זכות היוצרים ביצירה. יש לפעול באופן הבא -

❖ שקידה סבירה לגילוי בעל זכות היוצרים

יש לבחון האם ידוע מיהו בעל זכות היוצרים, ובעניינו מי צילם את הסרטון או הצילום. כאשר מדובר בגוף תקשורת ממוסד, ניתן להניח שהוא בעל זכויות היוצרים. אם מדובר בסרטון או צילום שהופצו ברשתות חברתיות וחיפוש סביר ברשת לא מאתר את הבעלים, ניתן להעריך שהסרטון או הצילום הם "יצירה יתומה".

❖ הודעה מיוחדת

כשלא ידוע מיהו בעל זכות היוצרים ביצירה היתומה, יש להוסיף הודעה המבהירה כי השימוש נעשה במסגרת סעיף 27 לחוק זכות היוצרים. לדוגמה:

"השימוש בצילומים והקלטות הקול נעשה על פי סעיף 27 לחוק זכות יוצרים, תשס"ח-2007. בעל זכות היוצרים יכולים לבקש מאיתנו לחדול מהשימוש, באמצעות פנייה אלינו ל_____".

❖ מה קורה אחרי שבעל זכות היוצרים נמצא?

אם בעל זכות היוצרים נחשף או אותר והשימוש שנעשה ביצירה הוא שימוש הוגן – עדין יש להוסיף קרדיט ליוצר. אם בעל זכות היוצרים מבקש להפסיק את השימוש והשימוש שנעשה אינו שימוש הוגן, יש לחדול מהשימוש ביצירה עד להסדרת השימוש בה.